

Docent MUDr. Bohumil Peleška, DrSc.

„Rostlo stranou ...“
Karel Toman

MUDr. Bohumil Peleška zemřel po dlouhé a těžké nemoci 9. února 1998 v Neuriedu v Německu. Zasloužil se o rozšíření defibrilace, kardiostimulace a monitorování na koronárních jednotkách.

Kdo byl docent Peleška? Selfmademan, nadaný obrovskou energií, badatel experimentátor, klinik, organizátor a v neposlední řadě i podnikatel. Byl géniem vzájemného propojování různých disciplín s jednotným cílem využít výsledky prakticky. Jako první zachytil v Československu vlnu nastupujícího biomedicínského inženýrství a ta ho vynesla do skupiny neopomenutelných osobností našeho zdravotnictví. Napsali jsme o něm a jeho spolupracovnících v našem časopise /Cor Vasa 1993;35(1):Kardio K 12–15/. Dnes chceme přidat několik črt k jeho vědecky i lidsky obdivuhodnému životu.

Raketou k nebi

Narodil se 4. března 1921 ve Žďáru na Prachaticku a měl značně obtížný start. Podobně jako jiné osobnosti naší kultury (Antonín Dvořák) se vyučil řemeslu. Promoval poměrně pozdě a pobyl relativně krátkou dobu na chirurgické klinice v Plzni. Vědecký vývoj a růst mu umožnil profesor Bohumil Špaček, DrSc., na tehdejším experimentálním oddělení Ústavu experimentální a klinické chirurgie (ÚKECH). Peleška zde vedl zpočátku tzv. „modelovku“ (laboratoř pro modelování funkce). A modeloval!

Vytvořil optimální tvar defibrilačního impulzu – největší defibrilační účinnost při nejmenším poškození myokardu. Padly na to hekatomby psů, ale impulz byl objeven a publikován v předních mezinárodních časopisech.^(1,2) Dodnes nebyly tyto Peleškovy práce překonány. Objev však byl u nás hned zjištěn. Zprvu PREMA a později Chirana začaly konstruovat defibrilátory – bateriové přenosné defibrilátory řady BPD. Je ironií osudu, že tehdy jsme defibrilovali relativně šetrně, a dnes dovážíme ze zahraničí defibrilátory s původním úzkým a hrotitým impulzem ...

Peleška byl podnikatel a budovatel. V roce 1964 postavil za osobního dozoru provizorní budovu v areálu Thomayerovy nemocnice a založil Výzkumný ústav pro elektroniku a modelování v lékařství (VÚEML). Hlavním studijním tématem se stala dlouhodobá kardiostimulace. K první implantaci zahraničního kardiostimulátoru došlo v ÚKECH již v roce 1962. Peleška pokračoval v jejich implantacích až do roku 1965, kdy byl ve VÚEML vyroben první československý implantabilní kardiostimulátor. Poloprovodní výroba asi 1 200 přístrojů ročně zajistila u nás praktický rozvoj dlouhodobé kardiostimulace, protože dovoz stovek přístrojů ze zahraničí byl tehdy ekonomicky nemyslitelný.

Kardiostimulátory se zprvu implantovaly na ÚKECH, později byla založena na pavilónu G1 Thomayerovy nemocnice klinická část VÚEML. V poloprovozu se vyráběly nejen kardiostimulátory, ale i elektrody pro dlouhodobou kardiostimulaci, rovněž vyvinuté ve VÚEML. Vydřelý funkční více než 10 let. Lze říci, že koncem šedesátých let byla technická úroveň této poloprovodní výroby srovnatelná se zahraničím a plně nahradila dovoz.

Co ještě chybělo doc. Peleškovi ke štěstí? Dobré monitory! Zajistil, aby se v jeho ústavu vyvinuly, poloprovodně vyráběly a dodávaly do nových koronárních jednotek. Bez těchto monitorů byl vývoj koronárních jednotek v Československu silně omezen.

Bez padáku na zem

Klinická defibrilace a kardiostimulace ovšem nezůstávaly monopolem ve VÚEML: Peleška dojížděl na klinická pracoviště v republice a zaváděl na nich nezištně obě metody.

Začátkem roku 1971 vznikl Institut klinické a experimentální medicíny (IKEM) sloučením krčských výzkumných ústavů. Docent Peleška odmítl zařadit svůj ústav do jeho organizace. V dané politické situaci prohrál, jeho ústav byl zařazen do IKEMu jako Pracoviště lékařské elektroniky. Peleška v něm odmítl podřízenou funkci a v průběhu roku řešil svůj osud emigrací do Německa.

Nová filozofie IKEMu zrušit poloprovodní výrobu kardiostimulátorů a předat ji do Tesly Valašské Meziříčí se zdála zprvu úspěšná. Produkce Tesly kryla plně potřeby Československa. Koncem sedmdesátých a začátkem osmdesátých let ale Tesla nezachytila nové technologické postupy ve světě. Navíc se negativně projevila tendence vedení IKEMu omezující elektronický výzkum a trosky Peleškova ústavu byly zrušeny v roce 1983.

Sečteno – podtrženo: v současné době dovážíme opět ze zahraničí defibrilátory, kardiostimulátory, elektrody a monitory.

Emigrace

Ve své vzpomínce profesor Severin Daum připomíná, že „Peleška neměl po odchodu s rodinou do ciziny v lednu 1979 lehký začátek. Přislíbené místo na lékařské fakultě v Mnichově nebylo volné a Peleška se musel snažit dostat místo v privátní nemocnici. Neměl však aprobaci a teprve od roku 1984 mohl samostatně pracovat jako chirurg na privátní klinice v Mnichově. Pacienti i jeho spolupracovníci si ho vážili i oblíbili.

V roce 1993 ho poprvé postihlo mozkové krvácení s celkovým ochrnutím. Od té doby byl zcela odkázán na pomoc rodiny – manželky Hany, dcery Hany (lékařka) a obou synů Petra a Pavla, kteří mu byli vždy velkou oporou.

„Česká medicína“, uzavírá S. Daum, „ztratila v doktoru Peleškovi významného průkopníka a nadšence. Život jde sice dál, ale na takové osobnosti bychom neměli zapomenout“.

Co zůstalo

Peleška měl svůj historický vzor – Napoleona Bonaparte. Sdílel s ním houževnatost, bojovnost, velkorysost, a bohužel i osud. Skromný začátek, rychlou kariéru a pád spojený se zánikem založené „říše“. Napoleon byl „císařem od kanonýrů“, Peleška „císařem od inženýrů“, kteří se zasloužili v tehdejší době a v našich podmínkách o nevídaný rozvoj medicínských technologií.

Peleškův neopomenutelný přínos nebyl dosud plně doceněn a čeká to na budoucí historiky. Bez jeho předvídatosti a výzkumu propojeného cílevědomě s výrobou (i když lze říci „na koleně“) by se nikdy nebyly u nás tak rychle zavedly a rozšířily léčebné metody moderní kardiologie.

Uzavřelo se dílo, uzavřel se život. Můžeme jen s hořkostí konstatovat s básníkem, „že jeho dílo rostlo stranou a bylo zašlápnuto“.

1. Peleška B. Cardiac Arrhythmias Following Condenser Discharges Led Through an Inductance: Comparison with Effects of Pure Condenser Discharges. Circulation Research 1965;XVI:11-7.
2. Peleška B. Optimal Parameters of Electrical Impulses for Defibrillation by Condenser Discharges. Circulation Research 1966;XVIII:10-22.

